

Základní antropologické zpracování kostí v objektu v Praze-Ruzyni, ulici Na Hůrce

Předběžná zpráva

■ **Pavel KUBÁLEK**
Labrys, o.p.s. Praha

Článek se zabývá nálezem lidských kostí nejméně 21 jedinců v objektu č. 3124, zaznamenaném během záchranného výzkumu v Praze 6-Ruzyni. Objekt byl předběžně datován do období kultury s vypíchanou keramikou.

The article deals with the find of at least 21 individuals on object 3124, discovered during the rescue excavation in Prague 6-Ruzyně. The object was preliminarily dated to Stroked Pottery Culture era.

Klíčová slova / keywords: lidské ostatky; druhotné uložení; tafonomie; kultura s vypíchanou keramikou; Praha-Ruzyně / Human Remains; Secondary Deposition; Taphonomy; Stroked Pottery Culture; Prague (Ruzyně)

1. Materiál

Materiál pro osteologický rozbor tvoří lidské kosterní nálezy z objektu č. 3124 (**obr. 1**), vyzvednuté během záchranného výzkumu v Praze 6-Ruzyni v roce 2007 a 2008, akce Business Park Karlovarská 2007–2008. Výzkum provedla obecně prospěšná společnost Labrys, pod vedením Mgr. Pavla Huštáka. V současné době je prováděno zpracování výzkumu.

Podle předběžného hodnocení se ve zde zmiňovaném případě jedná o objekt zařaditelný do kultury s vypíchanou keramikou (Kuchařík, *osobní sdělení* 2010)

2. Cíle

- Stanovení minimálního počtu jedinců
- Určení základních biologických identifikátorů (dožitý věk, pohlaví, výška, patologické změny)

3. Metody

Při hodnocení bylo použito mezinárodně platných standardních metodik podle Knussmanna (1988), „Doporučení pro určování věku a pohlaví“ (Ferembach et al. 1980) a podle Stloukala (1999). Odhad pohlaví jedinců byl vypracován podle morfoskopického hodnocení lebky. Obrus trvalých zubů byl hodnocen podle schématu Lovejoy (1985), podle této metody byl odhadnut dožitý věk dospělých jedinců. Věk nedospělých jedinců byl odhadnut

pomocí mineralizace zubů podle Ubelakera (1978) a dle Walkhoff, Hess (1954, in Fiala 1968).

4. Popis nálezové situace:

Ve výplni objektu, v původně pravděpodobně zásobní jámě o průměru 1,3 m a hloubce 0,5 m od úrovně skrývky, byly zaznamenány především lidské kosti. Lidské a zvířecí kosti (část kostry pratura; Holub, *osobní sdělení* 2009) se nacházely především ve středu objektu. Ve většině případů se jednalo o lidské lebeční kosti. Svým uspořádáním celkově připomínaly komolý kužel se širokou základnou (vrchní část byla odstraněna kopáči). Dále byly nalezeny zlomky keramiky, zrnotěrka a zlomek broušené sekerky.

V půdorysu byl objekt rozdělen (severojižní osou a její kolmicí) na čtyři části, které byly označeny podle světových stran Výplň objektu byla vybírána

■ **OBR. 1** Celkový pohled na nálezovou situaci obj. č. 3124. Výzkum v Praze 6-Ruzyni v roce 2007 a 2008, akce Business Park Karlovarská 2007–2008.

■ **FIG. 1:** Overall sight of the find situation of object no. 3124. Rescue archaeological excavation in Prague 6-Ruzyně in 2007 and 2008, building site Business Park Karlovarská 2007–2008.

po přirozených vrstvách (**obr. 2, 3**). Jednotlivé fáze vybírání byly fotograficky a fotogrammetricky dokumentovány. S ohledem na odtěžení vrchní části výplně objektu kopáči a uspořádání kostí v objektu, nebylo možné zaznamenat průběh vrstev na vertikálním řezu. Řez byl dokumentován pouze z části.

Během terénních prací a následného odborného zpracování byly kvůli snazší orientaci pracovně označeny lebky (respektive oblasti okolo snadno identifikovatelných shluků zlomků kostí), jednotlivé kosti a jejich zlomky. Jako „**CRA**“ byly označeny nalezené *in situ* jednoznačně identifikovatelné krania, kalvaria a kalvy a/ nebo jejich zlomky. Jako „**D.č.**“ byly označeny nálezy samostatných dolních čelistí nebo jejich zlomků.

5. Popis nálezů kostí

5.1. Lebky a lebeční kosti

„CRA 1“

Z lebky jsou zachovány zlomky kostí drobné stavby – zlomky levé a pravé temenní kosti, zlomky týlní kosti, zlomky horní čelisti, zlomky čelní kosti, zlomky levé a pravé spánkové kosti. Oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou hladké, horní okraj očníce (*orbita*) je tenký.

počet zubů	14
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	1
počet kazů	0
obrus zubů stupně	C

Vzorec chrupu:

P	8 7 6 5 4 3 2 1	/	2 3 4 5 6 7	L
---	-----------------	---	-------------	---

Závěr: Nedospělý jedinec náležící do věkové skupiny juvenis (16 let), pohlaví neurčeno (ženské?).

„CRA 2“

Lebka *in situ* ležela na levé straně, pohledem k jihu, dolní čelist byla oddálena.

Z lebky jsou zachovány zlomky kostí drobné stavby. Dochovala se levá a pravá lícni kost (velmi nízká, hladká), zlomky čelní kosti a dolní čelist. Oboční oblouky jsou jasně vyznačeny, horní okraj očníce je ostrý a tenký, čelní úžlabí je mohutné. Dolní čelist je celkově mohutná, brada (*mentum*) je malá a okrouhlá, na úhlu dolní čelisti jsou malé výběžky, dolní okraj (*margo inferior*) je střední, vrcholy úhlu dolní čelisti (*gonia*) jsou mohutně evertovány, levé rameno dolní čelisti je šikmé.

počet zubů	28
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	0
počet kazů	2
obrus zubů stupně	G

Vzorec chrupu:

P	8 7 6 5 4 3	/	1 2 3 4 5 6 7 8	L
	7 6 5 4 3 2 1	/	1 2 3 4 5 6 7	

Příměs: Zlomek pravé lícni kosti, zlomek pravé horní čelisti, 6 zubů.

počet zubů	6
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	0
počet kazů	0
obrus zubů stupně	F/G

Vzorec chrupu:

P	7 6 5 4 / /	/		L
	7 6	/		

Závěr: Jedinec mužského pohlaví náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let). Jako příměs jsou zlomky kostí a zuby jedince ženského pohlaví náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let).

„CRA 3“

Lebka *in situ* ležela na týlní straně pohledem vzhůru.

Z lebky jsou zachovány zlomky kostí střední stavby, zlomky levé a pravé spánkové kosti, levá lícni kost (velmi nízká, hladká), zlomky čelní kosti. Oboční oblouky jsou jasně vyznačeny, čelní úžlabí je mohutné, nadbradavkový hřeben (*crista supramastoidea*) je velmi silný.

počet zubů	8
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	2
počet kazů	0
obrus zubů stupně	G

Vzorec chrupu:

P	/ / / 3 2 1	/	1 2 3 4 5 6 7	L
---	-------------	---	---------------	---

Patologie: Na zubech jsou hypoplasie skloviny.

Příměs: Levý horní řezák trvalého chrupu (bez obrusu).

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví, náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let). Přední zuby jsou relativně většího stupně obrusu. To mohlo souviset s používáním zubů na přidržování předmětů nebo je to vysvětlitelné prostě typem skusu. Na zubech jsou hypoplasie skloviny odpovídající nespecifickému stresu v přibližně 3 letech života.

Přimísený zub náleží nedospělému jedinci z věkové skupiny juvenis (13–19 let), pohlaví neurčeno.

„CRA 4“

Z lebky jsou zachovány zlomky kostí. Zlomky levé a pravé temenní kosti, zlomky levé a pravé spánkové kosti. Dále se dochovaly dva první a dva druhé krční obratle, tělo levé stehenní kosti, pravý horní špičák (mohutný zubní kámen; stupně obrusu G). Nadbradavkový hřeben (*crista supramastoidea*) je velmi silný.

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví, pravděpodobně náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let).

„CRA 5“

Z lebky jsou zachovány zlomky levé a pravé spánkové kosti, zlomky levé a pravé temenní kosti, sluchové kůstky (kovadlinka a kladívko) a zlomek klíční kosti. Stavby drobné, svalový reliéf je nevýrazný, bradavkový výběžek (*processus mastoideus*) je malý, nadbradavkový hřeben (*crista supramastoidea*) je slabý.

Variety: Na zlomku spánkové kosti je zachovalý šupinobradavkový šev (*sutura squamomastoidea*).

Závěr: Dospělý jedinec ženského pohlaví.

„CRA 6“ + „CRA 16“

Z lebky jsou zachovány zlomky levé a pravé spánkové kosti, zlomky levé a pravé temenní kosti, zlomky kosti týlní kosti. Dále byly v těsném sousedství zaznamenány zlomky žeber. Lebeční kosti jsou střední stavby, jáhmový výběžek (*processus zygomaticus*) je vysoký, s nepravidelným povrchem, zevní týlní hrbol (*protuberantia occipitalis externa*) velmi silně vystupuje.

Závěr: Dospělý jedinec, pravděpodobně mužského pohlaví.

„CRA 7“

Zachovány jsou zlomky čelní kosti, zlomky levé a pravé spánkové kosti, zlomky dolní čelisti. Kořen nosu je mělký, čelní úžlabí (*glabella*) lehce vystupuje, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou lehce vyznačeny, oční (*orbita*) má ostrý horní okraj. Dolní čelist je celkově drobné stavby, brada (*mentum*) je malá a okrouhlá, úhel dolní čelisti (*angulus mandibulae*) je

skoro hladký, dolní okraj (*margo inferior*) je tenký, ramena dolní čelisti jsou nízká a šikmá. Kostí jsou drobné stavby.

počet zubů	23+1
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	2
počet kazů	0
obrus zubů stupně	F

Vzorec chrupu:

P	5		1	2	/	/	5	6	7	8	L
	8	7	6	5	4	3	2	1			

Závěr: Jedinec ženského pohlaví náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let).

„CRA 8“

Zachovány jsou zlomky čelní kosti střední stavby. Čelní úžlabí (*glabella*) je vytvořeno, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou zdůrazněny, čelní kost (*inclatio frontale*) je středně ubíhající, čelní hrboly jsou lehce naznačeny, horní okraj očníce (*orbita*) je velmi oblý.

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví.

„CRA 9“

Zachovány jsou zlomky čelní kosti, zlomky obličejových kostí a zlomky zubů. Kostí jsou střední stavby, svalový reliéf je výrazný, kořen nosu je úzký, se zářezem. Čelní úžlabí (*glabella*) je mohutné, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou zdůrazněny, čelní kost je středně ubíhající, čelní hrboly jsou lehce naznačeny, horní okraj očníce (*orbita*) je přechodného tvaru.

počet zubů	zlomky min. 5
počet intravitálních ztrát zubů	7
počet postmortálních ztrát zubů	0
počet kazů	0
obrus zubů stupně	vysokého (> I)

Vzorec chrupu:

P	x	x	x	3	2	1		x	2	3	x	x	x	L

Patologie: U kořene prvního a druhého horního řezáku, pravého horního špičáku, levého horního druhého řezáku, levého horního špičáku, levého horního prvního zubu třenového jsou abscesy.

Příměs: Zlomek čelní kosti – čelního úžlabí (velmi drobné stavby, nevytvořeno), kořen nosu je mělký.

Závěr: Jedinec mužského pohlaví, náležící do věkové skupiny senilis (starší 60 let).

„CRA 10“

Zachovány jsou zlomky čelní kosti, zlomky pravé temenní kosti, zlomky šupiny pravé spánkové kosti, zlomky pravé jařmové kosti. Kosti jsou střední stavby, svalový reliéf je střední, čelní úžlabí (*glabella*) je mohutné, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou zdůrazněny, čelní kost je středně ubíhající, čelní hrboly jsou naznačeny, horní okraj očníce (*orbita*) je velmi oblý.

Příměs: Pravý dolní špičák trvalého chrupu (drobné stavby, zlomený kořen, obrus stupně cca F).

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví. Přímísený zub náleží jedinci neurčeného (ženského?) pohlaví z věkové skupiny adultus II (30–39 let).

„CRA 11“

Zachovány jsou zlomky čelní kosti, zlomky pravé temenní kosti, zlomky pravé spánkové kosti (bradavkový výběžek), zlomek pravé horní čelisti s druhou a třetí stoličkou (stupeň obrusu I), zlomky těla pravé holenní kosti. Lebeční kosti I jsou mohutné stavby, svalový reliéf je nevýrazný, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou zdůrazněny, čelní kost je silně ubíhající, čelní hrboly jsou lehce naznačeny, horní okraj očníce (*orbita*) je oblý.

počet zubů	2
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	1
počet kazů	0
obrus zubů stupně	I

Variety: Pravá horní třetí stolička má 5 kořenů.

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví z věkové skupiny adultus II (30–39 let).

„CRA 12“

Zachovány jsou zlomky čelní kosti, zlomky temenní kosti, zlomky žeber. Lebka je mohutné stavby, kořen nosu je se zářezem, čelní úžlabí (*glabella*) je mohutně vytvořeno, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou velmi zdůrazněny, čelní kost je silně ubíhající, čelní hrboly jsou nezřetelné, horní okraj očníce (*orbita*) je velmi oblý.

počet zubů	13
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	0
počet kazů	0
obrus zubů stupně	E

Vzorec chrupu:

P	6 5 4 3 2 1	2 3 4 5 6 7 8	L
---	-------------	---------------	---

Příměs: Zlomky lebky nedospělého jedince – zlomky týlní kosti, zlomky levé a pravé spánkové kosti, zlomky horní čelisti se zuby (na zubech jsou hypoplasie skloviny).

počet dočasných zubů	7
počet trvalých zubů	14
počet zubů celkem	21

Vzorec chrupu:

P	7 6 5 4 3 2 1	1 2 3 4 5 6 7	L
	$m_2 m_1$	$i_2 i_2 c m_1 m_2$	

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví z věkové skupiny adultus I (20–29 let).

Kosti obsažené v příměsi náleží nedospělému jedinci z věkové skupiny infans III (8 let), pohlaví neurčeno. Na zubech jsou hypoplasie skloviny odpovídající nespecifickému stresu v 4, 5, 6 a 7 letech života, tedy asi v roční periodě.

„CRA 13“

Zachovány jsou zlomky kostí lebeční klenby – zlomky čelní kosti, zlomky týlní kosti, zlomky levé a pravé spánkové kosti, zlomky levé a pravé temenní kosti. Kosti jsou mohutné stavby, čelní úžlabí (*glabella*) je vytvořeno, oboční oblouky (*arcus superciliaris*) jsou jasně vyznačeny, horní okraj očníce (*orbita*) je oblý, jařmová kost (*os zygomaticum*) je střední.

Závěr: Dospělý jedinec mužského pohlaví.

„CRA 14“

Zachovány jsou zlomky kostí lebeční klenby – zlomky týlní kosti, zlomky levé a pravé spánkové kosti, zlomky levé a pravé temenní kosti. Kosti jsou drobné stavby. Bradavkový výběžek (*processus mastoideus*) je velmi malý, zevní týlní hrbol (*protuberantia occipitalis externa*) je drsný.

Závěr: Jedinec bez určení pohlaví a věku. Mohlo by jít o nedospělého jedince či jedince ženského pohlaví.

„CRA 15“

Zachovány jsou zlomky týlní kosti, zlomky spánkové kosti. Zevní týlní hrbol (*protuberantia occipitalis externa*) velmi silně vystupuje. Kosti jsou střední stavby.

Závěr: Jedinec mužského pohlaví, náležící do věkové skupiny maturus I (40–49 let).

„D. č. 6“

Zlomky dolní čelisti (levé poloviny) se 3 zuby. Dolní čelist je celkově drobné stavby, úhel dolní čelisti (*angulus mandibulae*) je skoro hladký, dolní okraj (*margo inferior*) je tenký, vrcholy úhlu dolní čelisti (*gonia*) jsou evertovány, rameno dolní čelisti je kolmé a široké.

počet zubů	3
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	3
počet kazů	0
obrus zubů stupně	F

Vzorec chrupu:

P ————— | ————— L
 / / / 6 7 8

Závěr: Jedinec ženského pohlaví, náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let).

„Horní čelist 1“

Zachovány jsou zlomky horní čelisti s 15 zuby.

■ **OBR. 2** Terénní skica náleзовé situace objektu číslo 3124. Výzkum v Praze 6 - Ruzyni v roce 2007 a 2008, akce Business Park Karlovarská 2007–2008.

■ **FIG. 2:** Field sketch of the find situation of object no. 3124.

počet zubů	15
počet intravitálních ztrát zubů	0
počet postmortálních ztrát zubů	0
počet kazů	0
obrus zubů stupně	F

Vzorec chrupu:

P 8 7 6 5 4 3 2 1 | 1 2 3 4 5 6 7 L

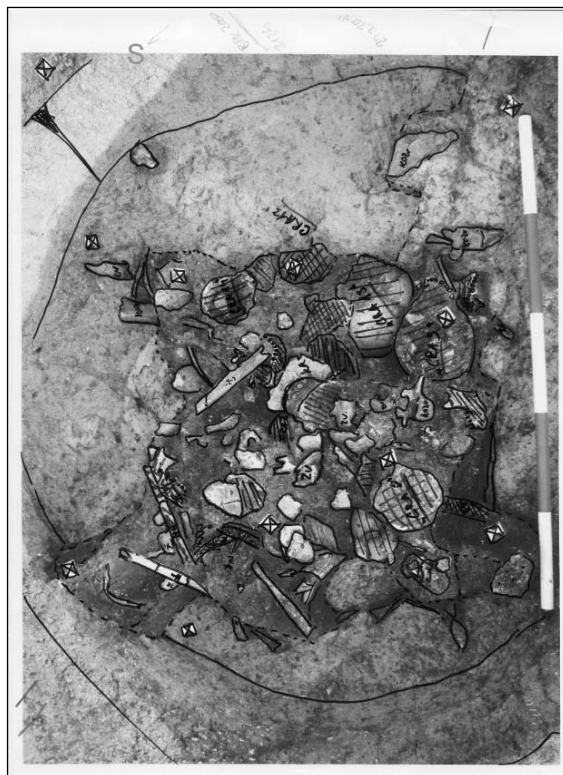
Patologie: Na zubech jsou velmi jemné hypoplasie skloviny.

Závěr: Dospělý jedinec náležící do věkové skupiny adultus II (30–39 let), pohlaví neurčeno. Na zubech jsou velmi jemné hypoplasie skloviny odpovídající nespecifickému stresu v pravděpodobně roční periodě přibližně nejméně od 2 do 8 let života s největšími hypoplaziemi odpovídajícími 4 a 7 letům.

5.2. Ostatní kosti

SV sektor

Zlomky lýtkové kosti, lopatky, vřetenní kosti, žeber. Zlomky těla pravé holenní kosti, zlomky lopatky, zlomky pravé klíční kosti; kosti jsou drobné stavby. Zlomky pravé pažní kosti. Zlomky pravé spánkové

■ **OBR. 3** Terénní skica náleзовé situace objektu číslo 3124. Stav po odstranění části vrstvy s kostmi. Výzkum v Praze 6 - Ruzyni v roce 2007 a 2008, akce Business Park Karlovarská 2007–2008.

■ **FIG. 3:** Field sketch of the find situation of object no. 3124. The state after the excavation of the part of the layer with bones.

kosti, zlomky týlní kosti, zlomky pravé temenní kosti, nosní kůstky, zlomky levé klíční kosti. Zlomky prvního krčního obrátle, zlomky levé spánkové kosti (drobné stavby – nedospělého jedince?), zlomky žeber.

Závěr: Nalezené kosti náleží neurčitému počtu jedinců bez určení pohlaví a věku.

Rozhraní SV a SZ sektoru

Zlomky těl levé holenní kosti, zlomek pravé horní čelisti s prvou stoličkou a kořeny prvního a druhého třenového zubu (obrus zubů stupně I). Špičák byl pravděpodobně postmortálně ztracen. Dále byl nalezen pravý horní špičák (bez obrusu).

Závěr: Dospělý jedinec bez určení pohlaví z věkové skupiny senilis (starší 60 let). Nedospělý jedinec, bez určení pohlaví.

SZ sektor

Zlomky obratlů, zlomky žeber a zlomky těla pravé stehenní kosti (drobné stavby).

Závěr: Jedinec bez určení pohlaví a věku.

6. Závěry

Nálezovou situaci objektu č. 3124 ze záchranného archeologického výzkumu v Praze 6-Ruzyni v ulici Na Hůrce je možné interpretovat jednoznačně jako druhotné uložení částí lidských těl do zásobní jámy. Uloženy zde byly lidské pozůstatky a ostatky (respektive jejich torza) v různém stádiu rozpadu. Ačkoliv nález obsahuje především části lebek, neobsahuje je výhradně a vyskytují se zde i další kosti z postkraniální kostry.

V hodnoceném souboru kosterních ostatků pocházejících z pravděpodobně druhotně využitých zásobních jam bylo zaznamenáno nejméně 21 jedinců. Z toho 4 jedinci (4/21 souboru) byli nedospělí, 15 jedinců dospělých (15/21 souboru), 2 jedinci (2/21 souboru) jsou bez určení stáří a zároveň i pohlaví. U 7 jedinců bylo stanoveno pouze velmi přibližné stáří – u 1 jako „nedospělý“, u jednoho jedince ženského pohlaví jako „dospělá“ a u 5 jedinců mužského pohlaví jako „dospělý“. Ostatní jedinci byli podle nalezených změn kostí přiřazeni do věkových skupin.

Tři jedinci (3/21 souboru) byli ohodnoceni jako ženského pohlaví a 11 jako mužského pohlaví (11/21 souboru). U 7 jedinců (7/21 souboru) se nepodařilo použitými metodami určit pohlaví, z toho u 2 jedinců ani pohlaví ani přibližné stáří.

7. Diskuse

Datování výplně objektu bylo prozatím provedeno především podle nálezu zlomků keramických

nádob a zlomku sekerky. Vyřešení jistých pochybností může přinést absolutní datování pomocí ¹⁴C.

Pro odhad pravděpodobného pohlaví bylo přihlédnuto především k morfoskopickému hodnocení lebky, které má jistá omezení. Bezesporu zlomkovitost nálezů může významným způsobem ovlivňovat jejich hodnocení. Hodnota zdánlivě vysokého počtu jedinců je snížena torzovitostí nálezů. Vzhledem ke značnému poškození kostí a statisticky nevýznamně malému počtu jedinců není vhodné zabývat se komplexně stavem tehdejší populace.

Z hlediska odhadu dožití věku jsou zastoupeny věkové skupiny v rozpětí infans III až senilis. Ve většině případů byl odhad věku vyhotoven na základě posouzení obrusu zubů. Při použití této metody se vychází z předpokladu obdobné rychlosti změn

Věková skupina	ženy	muži	?	celkem
infans I. (0–0,5)	–	–	–	–
infans II. (0,5–5)	–	–	–	–
infans III. (6–12)	–	–	1	1
juvenis (13–19)	–	–	2	2
nedospělí (0–19)	–	–	1	1
nedospělí celkem	–	–	4	4
adultus I. (20–29)	–	–	–	–
adultus II. (30–39)	2	4	1	7
adultus (20–39)	–	–	–	–
maturus I. (40–49)	–	1	–	1
maturus II. (50–59)	–	–	–	–
maturus (40–59)	–	–	–	–
senilis (60+)	–	1	–	1
dospělí (20+)	1	5	0	6
dospělí celkem	3	11	1	15
?	–	–	2	2
celkem	3	11	7	21

■ TAB. 1 Zastoupení jednotlivých věkových skupin v objektu č. 3124 podle pohlaví

■ TAB. 1: Representation of individual age groups in object no. 3124 according to sex.

v závislosti na kalendářním věku jako u referenční populace. Případná chyba (např. zvýšení obrusu vlivem příměsí nerostných surovin (z mlýnků a drtidel) v potravinách) je zanedbávána. Děje se tomu tak i proto, že v současné době nelze jednoznačně definovat vliv životního prostředí a antropogenní vliv pro jednotlivé kultury a konkrétní lokality. V tomto směru by mohlo být přínosné stanovení stravy pomocí stabilních izotopů.

Na základě terénní situace lze konstatovat, že v objektu č. 3124 nalezené lidské ostatky a kosti byly v čase uloženy zlomkovitě a neúplně dekomponované, schází drobné kosti (ale ne zuby) a že kosti byly nepietně uloženy (vysypány?) do ještě prázdného objektu (resp. na dně byla vrstva přemístěného podloží) na hromadu. Vzhledem k tomu, že se evidentně nerozkládaly v jámě, je zřejmé, že byly přineseny odjinud a to v různém stádiu rozkladu. V některých případech pravděpodobně nebyly ještě rozrušeny kloubní spoje.

Nelze ani vyloučit to, že by mohlo jít o uložení zlomků mumifikovaných jedinců. Tím by se naopak daly vysvětlit nálezy kostí určitých anatomických oblastí. Především jde o nález lebky včetně dolní čelisti v anatomické poloze (široce rozevřené čelisti, ale bez krčních obratlů), dále nález lebky s přetočenou dolní čelistí a nález hrudního úseku páteře.

Nabízí se i vysvětlení jako odklizení lidských pozůstatků či ostatků, které sloužily ke kultovním účelům. Velmi pravděpodobně nalezené kosti nebyly dlouhodobě vystaveny volnému přístupu zvěře, neboť nebyly nalezené stopy po okusu kostí.

Nelze dávat tento nález do souvislosti s tepelnými úpravami těl, ať už náhodnými či cílenými, neboť nebyly makroskopicky zaznamenány žádné stopy po změnách kostí, které jsou typicky teplem podmíněné. V tomto směru by bylo možno pouze uvažovat o vysoušení těl v teplém vzduchu nad ohněm.

Použitá literatura

- Ferembach, D. – Schwidetzky, I. – Stloukal, M., 1980: Recommendations for Age and Sex Diagnoses of Skeletons, *Journal of Human Evolution* 9, 517–549.
- Fiala, B. 1968: Identifikace osob podle chrupu (forensní stomatologie). SZN Praha.
- Lovejoy, C. O. 1985: Dental Wear in the Libben Population: Its Functional Pattern and Role in the Determination of Adult Skeletal Age at Death, *American Journal of Physical Anthropology* 68, 47–56.
- Knussman R., 1988: Anthropologie. Handbuch der vergleichenden Biologie des Menschen. Band 1: Wesen und Methoden der Anthropologie. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, New York.

Stloukal, M. et al. 1999: Anthropologie. Příručka pro studium kostry. Národní muzeum. Praha.

Ubelaker, D. H. 1978: Human skeletal remains, excavation, analysis, interpretation. Aldine publishing company, Chicago.

Summary

Basic anthropological analysis of bones from an object in Prague - Ruzyně, Na Hůrce Street.

Preliminary report.

The material for osteological analysis consists of human skeletal finds from object no. 3124, which were unearthed during a rescue archaeological excavation in Prague 6-Ruzyně in 2007 and 2008, building Business Park Karlovarská 2007–2008. The research was carried out by a public benefit organization Labrys. Currently the results are being processed. The object was preliminarily dated to Stroked Pottery Culture era.

The filling of the object, which probably served as a storage pit of 1,3 m of diameter and 0,5 m of depth from the level of the soil stripping, contained human bones in particular. The human and animal bones (part of a skeleton of an aurochs; Holub, personal communication 2009) were situated mostly in the middle of the object. In most cases these were human skull bones. Their disposition as a whole reminds of a truncated cone with a wide basis (the upper part was removed by diggers). Furthermore, ceramic fragments, a grain grinder and a fragment of a ground stone axe.

The analysed collection of skeletal remains, which come from probably secondarily used storage pit, contained at least 21 individuals. 4 of them were immature (4/21 of the collection), 15 individuals were mature (15/21 of the collection), 2 individuals are without age or sex determination (2/21 of the collection). Only a very approximate age was determined for 7 individuals – 1 as “immature”, 1 female individual as “mature” and 5 male individuals as “mature”. Other individuals were classified into age groups according to detected changes on their bones.

Female sex was determined for 3 individuals (3/21 of the collection) and male sex for 11 individuals (11/21 of the collection). It was not possible to determine sex of 7 individuals by the used methods, nor approximate age for two of these individuals.

The field situation shows that the bones in the object no. 3124 were fragmentary and incompletely decomposed at the time of deposition, small bones are absent (teeth are not) and the bones were deposited in an irregular manner (poured?) in an empty object (only at the bottom there was a layer of replaced subsoil). Due to the fact that they evidently did not decompose in the pit, it is obvious that they had been transferred from another place in different stages of decomposition. In some cases the joints had not even become disconnected yet. It is not possible to exclude that they were parts of mummified individuals that were deposited. This possibility may also explain finds of bones of certain anatomical areas.

(Translated by Jana Forró)

■ Mgr. Pavel Kubálek

Labrys o.p.s., Mezi Školami 2321/95

158 00 Praha 13 - Nové Butovice

Tel.: +420 775 622 374, e-mail: pavel.kubalek@seznam.cz

http://www.labrys.cz/